

даследаванняў і пераканаць у важнасці максімальна шырокага прадстаўлення этналінгвістыкі студэнцкай аўдыторыі. Асабліва каштоўнасць дапаможніка заключаецца і ў тым, што аўтар побач з агульнатэарэтычным прадстаўленнем канкрэтных метадаў паказвае прапанаваныя ім алгарытмы даследаванняў «у дзеянні», на канкрэтным моўным матэрыяле з прыцягненнем багатага ілюстрацыйнага матэрыялу славянскіх моў. Відавочна, што фактычна за кожным такім падраздзелам – шматгадовая даследчыцкая цікавасць аўтара і скрупулёзная праца з абраным для аналізу матэрыялам.

Выданне А. М. Рудэнка мае несумненнае тэарэтычнае і практычнае значэнне. Матэрыялы і вынікі праведзеных у асобных раздзелах даследаванняў будуць карысныя студэнтам-гуманітарыям УВА, паколькі яны скіраваны на эфектыўнае авалоданне метадыкай і прыёмамі ажыццяўлення этналінгвістычнага аналізу моўных фактаў розных узроўняў і жанраў і прадугледжваюць сінтэз уласна лінгвістычных метадаў з метадамі і дасягненнямі

сумежных навук – псіхалінгвістыкі, кагнітыўнай і арэальнай лінгвістыкі, лінгвакультуралогіі, этнаграфіі, фалькларыстыкі, гісторыі і інш., што цалкам адпавядае сучаснай – антрапалагічнай – парадыгме даследавання мовы ў яе непарыўнай сувязі з чалавекам і культурай народа, а таксама патрабаванням сучасных адукацыйных стандартаў, якія прадугледжваюць вывучэнне мовы праз прызму культуры і спасціжэнне культуры праз мову. Работа з’яўляецца значным укладам у развіццё беларускай этналінгвістыкі – навукі, што зарадзілася нядаўна і многія праблемы якой яшчэ чакаюць свайго вырашэння. Выданне ўражвае як шырынёй пошукавых інтарэсаў аўтара, так і грунтоўнасцю прадстаўленых матэрыялаў. Усё сказанае дае падставы сцвярджаць, што дапаможнік, бяспрэчна, заслугоўвае папулярызаванні як сярод студэнтаў і выкладчыкаў УВА, так і сярод даследчыкаў-гуманітарыяў.

А. Л. Садоўская,
кафедра сучаснай беларускай мовы
філалагічнага факультэта БДУ

Studia Rossica Gedanensia / red. Katarzyna Wojan, Żanna Śladkiewicz. Gdansk, 2014. № 1. 576 s.

У 2014 г. пабачыла свет новае перыядычнае рэцэнзуемае навуковае выданне – «Studia Rossica Gedanensia», падрыхтаванае Інстытутам усходнеславянскай філалогіі філалагічнага факультэта Гданьскага ўніверсітэта (Польшча). Безумоўна, з’яўленне такой крыніцы ў рэчышчы замежнай славістыкі не можа і не павінна застацца без увагі. На першай старонцы выданне прадстаўлена як «інтэрдысцыплінарны навуковы часопіс гданьскіх русістаў», што змяшчае даследаванні на тэмы, звязаныя з «мовай, літаратурай, культурай і гісторыяй Расіі, а таксама кампаратывістыкай». І на самай справе, большасць змешчаных у часопісе матэрыялаў так ці інакш датычацца рускай мовы, літаратуры, гісторыі і культуры, аднак менавіта кампаратывісцкі складнік, прадстаўлены як асобнымі артыкуламі, так і ў выглядзе неад’емнай часткі русістычных матэрыялаў, выводзіць выданне на больш шырокі прастор даследаванняў славістычных.

Калі б трэба было ахарактарызаваць выданне «Studia Rossica Gedanensia» адным словам, то, напэўна, найбольш адпаведнае слова – *аб’ёмнае*. І зусім не таму, што часопіс змяшчае больш за паўтысячы старонак (576 с.), а найперш з-за аб’ёму – дыяпазону ахопленых праблем, тэм і кірункаў, а таксама аб’ёму – колькасці прадстаўленых аўтараў, устаноў і нават геаграфічных рэгіёнаў – ад Казахстана і да Балгарыі. Сюды ж неабходна дадаць яшчэ адзін вельмі важны складнік – аб’ём – глыбіню апублікаваных даследаванняў, сярод якіх толькі высакаякасныя навуковыя працы, створаныя кампетэнтнымі аўтарамі.

Асноўны змест часопіса – гэта навуковыя артыкулы, размешчаныя па наступных раздзелах: «Мовазнаўства» (5 артыкулаў), «Лінгвістычная кампаратывістыка» (3), «Корпусная лінгвістыка» (1), «Лінгвадыдактыка» (4), «Літаратуразнаўства» (10), «Перакладазнаўства» (2), «Следчая філалогія» (1), «Культуразнаўства» (3), «Гісторыя» (2).

Уласна мовазнаўчыя артыкулы прысвечаны пытанням функцыянавання розных моўных адзінак у рускай мове ад XVII да XXI ст. Так, Л. Ю. Мірзоева разглядае эвалюцыю ацэначнай антрапанімікі ў рускай мове XVII–XIX стст., а М. Рыбчыньска разважае пра семантыку дэрывата *мейнстримовый* у рускай інтэрнэт-мове. Артыкул І. Ю. Самойлавай «Аўтарскія інавацыі ў мове. Іосіф Бродскі» прысвечаны лінгвістычнаму асэнсаванню аказіянальных утварэнняў вядомага рускага паэта. З артыкула Г. М. Меляровіч і В. М. Макіенкі цікава даведацца пра спецыфіку моўнай адаптацыі біблейскіх сюжэтаў у еўрапейскіх мовах (*блудны сын* і яго мадыфікацыі). Пра лацінізацыю рускага пісьма ў XVIII–XIX стст. паведамляе ў сваім артыкуле А. Нарлах.

Два наступныя артыкулы, пададзеныя ў раздзеле «Лінгвістычная кампаратывістыка», маюць адзін і той жа прадмет даследавання – назву *kadyk* ‘яловец’: К. Шчасняк «*Kadyk* – чым і ў якіх рэгіёнах з’яўляецца?», К. Воян «*Jałowiec/kadyk* у святле “глобальнай этымалогіі”». Гэтыя даследаванні яшчэ раз дэманструюць, наколькі складанымі і разам з тым цікавымі і насычанымі могуць быць пошукі этымалогіі звычайнага на першы погляд слова. «Аналіз аманімічнай агульнасці фінскай і рускай моў» у цэнтры ўвагі яшчэ аднаго артыкула К. Воян.

Пра нацыянальны фотакорпус польскай мовы і адлюстраванне ў ім мовы рускай ідзе гаворка ў невялікім па аб'ёме, аднак надзвычай інтрыгуючым артыкуле Я. Вавжынчыка «Руская мова на сайце www.nfjp.pl».

Чатыры артыкулы, прадстаўленыя ў раздзеле «Лінгвадыдактыка», паведамляюць пра розныя аспекты выкладання рускай мовы як замежнай. Так, Т. В. Чэркас звяртаецца да мемуарнай літаратуры («Мемуары як крыніца лінгвакультуралагічнай інфармацыі ў выкладанні рускай мовы як замежнай (на матэрыяле “Запісак” М. Н. Валконскай)»), а К. А. Роўба – да сучасных песень («Выкарыстанне папулярных песень на занятках па рускай мове як замежнай»). У сумесным артыкуле Ю. Фядорушкава і А. Нарлаха гаворка ідзе пра «Пралегомены да дыдактычнай прэзентацыі моўнага канцэпту ў графавай візуалізацыі (на прыкладзе рускага канцэпту *белый*)». Н. Р. Музычэнка ў сваім артыкуле апісвае «Дзеясловы з семамі статычнасці і дынамічнасці ў практыцы выкладання рускай мовы як замежнай».

У раздзеле «Літаратуразнаўства» знаходзім матэрыялы тэарэтычнага характару, у якіх разглядаюцца «Катэгорыя “матыву” ў філалагічнай навуцы» (С. А. Вярзеенка) і «Паняцце актуалізацыі ў рускім і еўрапейскім літаратуразнаўстве» (Н. У. Валодзіна), а таксама шэраг матэрыялаў, прысвечаных творчасці вядомых рускіх пісьменнікаў: «Матыў грэху ў раманах Ф. М. Дастаеўскага» (С. А. Падсасонны), «Паміж каханнем і смерцю, або Канцэпцыя чалавечага лёсу Івана Тургенева» (П. Капроўскі), «Позні Гогаль. Усе дарогі вядуць у Рым» (Л. І. Дзімітраў), «Партрэтныя замалёўкі ў цыкле падарожных нарысаў І. Буніна “Цень птушкі”» (М. Венцоўска), «Я – гэта маё цела (...)». Пра ролю цялеснасці і адносін Я – Ты ў апавяданні Івана Буніна “Маска»» (Н. Павлук), «“Забароненая рэлігія польскай справы” ў “Сповідзі” Міхаіла Бакуніна» (Л. Луцэвіч), «Аўтарскія інтэнцыі ў раманах В. Аксёнава “Вальтэр’янцы і вальтэр’янкi”» (Т. М. Калядзіч), «Паміж паэтыкай і паэзіяй. Некалькі заўваг пра вершы Глеба Глінкі» (Ф. Апановіч).

Пра антрапацэнтрычны падыход у сучаснай тэорыі перакладу разважае ў сваім артыкуле Л. У. Кушніна, а Т. Г. Шчадрына – пра «архіў эпохі» Густава Шпета і аўтара агляда перакладаў А. Міцкевіча ў Савецкай Расіі. Абодва артыкулы змешчаны ў раздзеле «Перакладазнаўства».

Незвычайна выглядае адзіны артыкул раздзела «Следчая філалогія», як, дарэчы, і сам раздзел, – такі напрамак філалагічных даследаванняў цяжка назваць шырока прадстаўленым у навуковых (перыядычных) крыніцах, і ён, безумоўна, не можа не выклікаць цікавасці. Артыкул Г. Айцэвіча мае разгорнутую назву – «Са следчай філалогіі. Пра Аляксандра Гілярэўскага, судовага ўрача, які праводзіў анатаміраванне трупа Сяргея Ясеніна – яшчэ раз...» – і ўяўляе сабой аналіз і ўдакладненне вядомых на сённяшні дзень біяграфічных звестак пра названага ўрача, а таксама падрабязны графалагічны аналіз яго запісаў і подпісаў.

Раздзел «Культуралогія» прадстаўлены трыма артыкуламі, у двух з якіх гаворка ідзе пра беларусаў: «Астранамічная лексіка ў гродзенскіх гаворках як фрагмент беларускай моўнай карціны свету ў параўнанні з рускай» (С. А. Горская), «“Бог дал вам вся благая, вы же его не познали, а все от бесов своих иметь мните...”». Рэлігійныя ўяўленні беларускіх сялян XIX стагоддзя» (В. Ф. Шаталава), а ў трэцім – з трохі правакацыйнай назвай «Віні-Пух, або Дзікая Бестыя, – абліччы “расійскага мядзведзя” ў сучаснай палітычнай карыкатуры» – аўтар Ж. Сладкевіч паведамляе пра сем постацей гэтага стэрэатыпнага вобраза Расіі, што склаліся ў палітычнай карыкатуры, і да таго прыводзіць масу ілюстрацый.

Гістарычнай тэматыцы прысвечаны два артыкулы: «Род Валадковічаў у гісторыі Беларусі і Чашнічыны» (В. В. Грыбко) і «Пекарбургскі перыяд “Марскага” – маршала Карла Густава Эмілія Манергейма – у фінскім рамана Паава Рынталы “Мая бабуля і Манергейм”» (Б. Мразевіча).

Акрамя ўласна навуковых матэрыялаў у часопіс уключаны раздзел «Рэцэнзіі» (с. 493–507), у якім прадстаўлены разгорнутыя характарыстыкі пяці новых русістычных выданняў, а таксама раздзел «Бібліяграфіі» (с. 511–539). Апошні змяшчае сістэматызаваныя спісы навуковых прац чатырох юбіляраў – супрацоўнікаў Гданьскага ўніверсітэта (гэта прафесар Ф. Апановіч, прафесар Я. Барташэўская, прафесар М. Грабска, магістр Т. Шыманік), пра навукова-даследчую і педагагічную дзейнасць якіх з глыбокай пашанай і цеплынёй расказваецца ў раздзеле «Хроніка» (с. 543–560).

Раздзел «Аб аўтарах» утрымлівае асноўныя звесткі пра стваральнікаў артыкулаў для дадзенага выдання: навуковая ступень, месца працы, кола навуковых зацікаўленняў, асноўныя публікацыі (с. 563–576).

Варта адзначыць актыўны ўдзел беларускіх аўтараў і рэцэнзентаў у падрыхтоўцы гэтага выдання, што ў прынцыпе зразумела, – паміж беларускімі і польскімі навукоўцамі з Варшавы, Любліна, Беластока, Кракава, Вроцлава і, натуральна, Гданьска існуюць даўнія сувязі, падтрымліваць якія дапаможа і гэта новае навуковае выданне. Беларусь у ім прадстаўляе ў асноўным Гродна, а таксама Мінск, Гомель і Іванск (Чашніцкі раён Віцебскай вобласці).

Для пашырэння як тэматыкі будучых публікацый, так і геаграфіі іх аўтараў, а таксама для папулярызацыі новага выдання яго рэдактары і рэдакцыйная калегія запрашаюць да супрацоўніцтва навукоўцаў, што займаюцца праблемамі русістыкі і кампаратывістыкі. Больш інфармацыі пра сам часопіс: палітыку і мэты выдання, тэматычнае кола і ўмовы публікацыі, працэс рэцэнзавання, а таксама яго анлайн-версію можна знайсці ў інтэрнэце на сайце выдання: <http://cwf.ug.edu.pl/ojs/index.php/SRG/index>.

Застаецца пажадаць новаму выданню цікавых аўтараў і ўдзячных чытачоў.

М. І. Свістунова,
кафедра гісторыі беларускай мовы
філалагічнага факультэта БДУ